

(/)

🏠 (/) > Natur og Landskab (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/natur-og-landskab>)

> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Stormflod

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/natur-og-landskab/heden>)

Stormflod

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 3094

Del artikel: **f** (<https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/natur-og-landskab/stormflod>) **t**

(<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på [http://www.historie-](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/natur-og-landskab/stormflod)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/natur-og-landskab/stormflod](http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/natur-og-landskab/stormflod)) **in**

(<http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/natur-og-landskab/stormflod&title=>)

Bo Poulsen

Stormflod – 1825.

100 Danmarkshistorier, 100 sider, ill.,

Aarhus Universitetsforlag. Bog inklusive e-bog: 100 kr. E-bog: 70 kr. Lydbog: 70 kr.

Af Jakob Ørnbjerg, historiker og ph.d.

"Limfjorden, der strækker sig i en Længde af 20 Mile tværsover Landet, har nu egentlig ophørt at være en Fjord, da den danner en Række af større Vande, der forbindes ved en Mængde Sunde og tilsidst gennem to smalle Mundinger strømme til begge Sider i Havet, baade mod Øst og Vest". Sådan beskrev J.P. Trap Limfjorden i bogen "Danmark", der udkom i 1856. Af Traps beskrivelse vil det fremgå, at det i 1856 ikke var så forfærdeligt længe siden, at Limfjorden var blevet forvandlet fra fjord til sund. Helt præcist var dette sket i 1825, hvor en stormflod fra vest havde gennembrudt den smalle landtange, der siden 1100-tallet havde været proppen i hullet mellem Limfjorden og Nordsøen. I både bogstavelig og overført betydning blev stormfloden begyndelsen på en ny tid for Limfjordslandets befolkning, natur og miljø.

Denne naturkatastrofe og konsekvenserne er med titlen "Stormflod. 1825" emnet for bind 24 i Aarhus Universitetsforlags "100 Danmarkshistorier".

"Stormflod" er skrevet af Bo Poulsen, der er professor i moderne historie ved Aalborg Universitet. Layout og format er som altid som en Rittersport: Praktisk, kvadratisk, godt. Dertil bliver man som altid begavet med vedkommende og velvalgte illustrationer. Til gengæld er emnet forskelligt fra gang til gang. Det er netop seriens styrke, at forfatterne giver sig i kast med de mere ukendte, skæve og kontroversielle emner, der sjældent har fået megen spalteplass i Gyldendals og Politikens Danmarkshistorie. Sådan forholder det sig også med Poulsens bidrag til serien. Her får man i en Danmarkshistorisk sammenhæng serveret noget så sjældent som et stykke velskrevet, tankevækkende og ikke mindst højaktuelt natur- og miljøhistorie.

Når stormfloden fik så afgørende betydning for Limfjorden, kan det forklares med, at Agger Tanges sand og grus allerede i den tidlige middelalder bremsede enhver form for sejlads mellem Nordsøen og Limfjorden. Med kulturhistorikeren Hugo Matthiessens velvalgte ord var Limfjorden hermed indkapslet i "en sluttet Kultur- og Erhvervsgeografisk Enhed". Ville man som søfarende ind eller ud af Limfjorden måtte turen gå mod øst, forbi Aalborg og videre udi Kattegat. Besejlingsforholdene gjorde Aalborg til den eneste Limfjordsby af betydning, der havde uhindret adgang til åbent hav. Sammenholdt med gode havneforhold er det derfor ikke uden grund, at Aalborg i disse århundreder opnåede betegnelsen "Limfjordens dronning". Det skurrer dog lidt i denne anmelders ører, når Aalborg på side 73 omtales som en "forhindring". Vel holdt Aalborgkøbmændene nidkært øje med alle lokale og fremmede konkurrenter og vel skulle alle forbipasserende skibe betale told ved Aalborghus slot. Samtidigt var det dog 1500-1800-tallets Aalborg, der som internationalt handels- og transitcenter trak varer, valuta, arbejdskraft og ideer til hele Limfjordslandet og hermed betjente et handelsnetværk, der trak tråde langt ned i Jylland. Her var ikke mindst udskibningen af de enorme mængder af sild, der hvert forår blev fanget i Limfjordens østlige del af afgørende betydning for hele området erhverv og økonomi. Det kom ikke kun Aalborg til gode. Tilstedeværelsen af norske håndværkere, hollandsk fajance og amerikansk tobak i landsbyer på 1700-tallets Mors vidner desuden om, at også den vestlige Limfjord havde glæde af den aalborgensiske forbindelse til den store verden.

Det dominerende Aalborg blev stødt fra tronen, da stormfloden af to omgange i 1825, først i februar og dernæst i november, slog hul på tungen og sendte skyller af saltvand ind i det lukkede fjordsystem. Senere fulgte nye storme i 1839-1862-1868, men den første 1825-storm må med rette betegnes som vendepunktet og intet blev mere det samme. For det første fik købstæder som Lemvig, Nykøbing på Mors, Skive og Thisted nu direkte adgang til Nordsøens vande og det ekspanderende engelske marked. Det var ikke længere nødvendigt at tage den lange tur igennem Limfjord og Kattegat for at komme udi

Nordsøen. Det første skib vovede sig igennem den nye naturskabte kanal i 1834, men snart fulgte flere efter med kreaturer, korn og flæsk til England, mens der kom stenkul, jernvarer, isenkram og tobak i returlast. De nye handels- og færdselsmuligheder afspejler sig ikke blot i den øgede skibstonnage, hvor Thisted i 1861 havde opbygget en handelsflåde på størrelse med Aalborgs. Anlæggelserne af havneanlæg og skibsbroer i Lemvig, Skive, Struer og Nibe vidner også om udnyttelsen af gennembruddet i vest. Det nævnes ikke i "Stormflod", men selv de små fiskerlejer og ladepladser ved Hjarbæk, Sdr. Dråby og på Thyholm nød godt af de nye eksportmuligheder for landbrugsprodukter. Det bevidner bevarede købmandsgårde og veje fortsat om. Kronen på værket må siges at være indvielsen af Frederik 7.s kanal ved Løgstør i 1861. Hermed blev det muligt at sejle til England og Hamborg udenom det lavvandede område ved Løgstør, der tidligere havde vanskeliggjort sejladsen på denne lokalitet. Løgstør var heller ikke det eneste sted, hvor man i stormflodernes kølvand forsøgte sig med sådanne bygge- og ingeniørprojekter. Ved Thyborøn, hvor Nordsøen havde sit indløb i Limfjorden, begyndte man allerede i 1870'erne at sikre den naturskabte kanal. Med det formål for øje var man i 1909 nået op på hele 55 høfder mellem Agger og Harboøre.

Poulsen gør med rette meget ud af, at den nye engelske forbindelse fra 1830'erne gav grobund for anlæggelsen af både skråtobaksfabrikker, jernstøberier og brugsforeninger i de vestlige Limfjordsbyer. Det var dog i så fald ikke første gang, at der havde været tæt kontakt mellem England og denne del af Vestdanmark. Før lukningen i vest i 1100-tallet havde Limfjorden fungeret som gennemsejlingsfarvand, når de store vikingeflåder satte kursen mod England. Hermed undgik man den lange og halsbrækkende tur rundt omkring Skagen. Kirkearkitektur og – kunst i blandt andet Lihme, Vestervig og Aalborg (!) viser også inspiration fra det engelske område. Man når ikke alt på 100 sider, men det kunne være interessant, om Poulsen ved lejlighed fik mulighed for at grave dybere i disse udenlandske kontakter og de medfølgende mulige kulturelle forskelle mellem den østlige og vestlige Limfjord. Det være sig både før og efter 1825. Opfordringen er hermed givet videre!

Blandt Limfjordslandets historikere har det til dags dato været den almene opfattelse, at saltvandets ankomst til Limfjordens lukkede økosystem i 1825 sendte de store sildestimer på flugt fra Limfjorden til mere neutrale farvande. I hvert fald har sildebestanden ikke siden nået de mængder, som man kunne opleve før stormflodens ankomst.

Denne traditionelle forklaringsmodel har dog den skavank, at sildene primært holdt til i Limfjordens østlige del mellem Løgstør og Nibe, mens de sjældent sås mod vest. Et direkte saltvandschok er der med andre næppe tale om. Her kommer Poulsen med en anden og ikke mindre interessant forklaring. Med inddragelse af den moderne havforskning argumenterer han overbevisende for, at fiskeriet med de nye tætmaskede sildevod, der vandt indpas i 1800-tallets begyndelse, groft sagt støvsugede Limfjordens vande. Ikke blot de voksne sild, men nu også den sildeyngel, der befandt sig på æggestadiet blev indfanget. Menneskeskabte forandringer skal altså inddrages i forklaringen på det svigtende sildefiskeri, der i 1820'erne bragte ikke blot Aalborg, men også fiskerbyen Nibe til fald. Helt frikendt for alt ansvar bliver stormfloden trods alt ikke. Det viser sig, at noget så uskyldigt som Nordsøens gopler i form af vandmænd også har haft en finger med i spillet. Det lyder underligt, men med parallel til undersøgelser fra Sortehavet dokumenterer Poulsen, at gopler fortærer store mængder af fiskeyngel. Før 1825 havde der af gode grunde ikke været gopler i Limfjorden, men fra Nordsøen strømmede disse invasive arter nu i tusindvis ind i Limfjorden, hvor også det så indbringende ålefiskeri fik konsekvenserne af goplernes appetit at føle.

Poulsens bog er en på alle måder velskrevet og faglig velfunderet kærlighedserklæring til Limfjorden, hvor store danske forfattere som Steen Steensen Blicher, I.P. Jacobsen og Hans Kirk undervejs giver deres besyv med. Samtidigt fornemmer man som læser dog også forfatterens frustration over al den menneskelige dårskab, der tit og ofte har sendt de værste uhumskheder ud i Limfjordens skrøbelige økosystem og ikke desto mindre har haft en tyrkertro på, at naturen nok skulle klare sig. Cheminova er jo nok det bedst kendte og værste eksempel, men også fortællingen om den fejlslagne inddæmning af Hjarbæk Fjord er skræmmende læsning.

Det problematiske forhold mellem mennesket og Limfjorden bliver ikke mindre vedkommende af konsekvenserne af den globale opvarmning og verdenshavenes voksende vandmasser. For hvordan skal det gå i Lemvig og Løgstør, når nye og endnu større stormfloder fra vest vælter ind i Limfjorden?

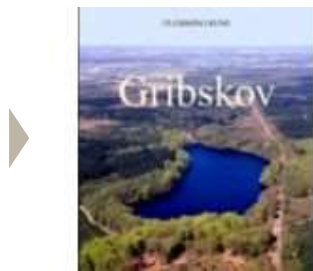
Burde man for en sikkerheds skyld genlukke kanalen ved Thyborøn? Eller skal man i stedet for tage hensyn til de fiskere og den fiskeindustri, der på disse kanter netop nyder godt af den korte vej til havet?

Der er i sagens natur tale om lille bog, men her er meget stof til eftertanke. Må den blive obligatorisk læsning for politikere, planlæggere og andet godtfolk fra Hals og til Harbøre!

[Historie-online.dk, den 13. august 2019]

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/natur-og-landskab/heden>)

SE RELATEREDE ARTIKLER

GRIBSKOV

(<http://www.historie-online.dk/boger/gribskov>) (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/natur-og-landskab/kunsten-at-bestige-himmelbjerget>)

KUNSTEN AT BESTIGE HIMMELBJERGET

DER VAR SÅ DEJLIGT UDE PÅ LANDET

(<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/natur-og-landskab/der-var-saa-dejligt-ude-paa-landet>)

Kød Flæsk og Paalæg

Tre pensionerede slagtere hjælper med ny forretning i Den Gamle By

(<http://www.historie-online.dk/nyheder-og-aktiviteter-2-2/udstillinger-3-3/koed-flaesk-og-paalæg>)